

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vincentii Chartarii imagines deorum ... qui ab antiquis conlebantur

Cartari, Vincenzo

Moguntiae, 1687

Minerva

[urn:nbn:de:bsz:31-341151](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-341151)

vero in aræ dextera parte nummum, patria nota signatum dedicasse: ubi quod ex usu fuerit, rogassent, aurem simulacro admovisse, inde vero à foro abeuntes, manibus aures pressisse, ubi è foro excessissent, amoris manibus, quam primum excepissent vocem, eam sibi oraculi loco duxisse.

MINERVA.

DICUNT Philosophi, Deum opt. Max. inter plurima, quæ in hominem contulit dona, duo præcipue admiranda esse elargitum: unum esse orationem, alterum manuum usum. Sermo enim, animi sensa exprimens, maximam vim ad id, quod volumus, persuadendum habet; manus autem maxima industria cuncta ad vitam humanam facientia procurant, cunctarum artium munera obeuntes, quæ aut olim sunt repertæ, aut in futurum repententur. Quia vero ornata oratio sæpe non prodest, immo nocet plurimum, nisi rationem, atque prudentiam comitem habeat; nec prudentia in commune aliquid boni afferre potest, nisi sit orationis præsidii instructa, qua aliis persuadere valeat, ut à malis refugiant, sectentur bona, civilisque vitæ rationem tueantur, id veteres hoc Symbolo innuerunt, Mercurium videlicet, ac Minervam conjungentes. De Mercurio autem jam diximus; restat nunc de Minerva differere, quam Prudentiæ Deam, ac omnium artium inventricem arbitrabantur. Amborum ergo Deorum statuas copulantes, unam reddiderunt, quam *ἑρμῆα δῆριν* appellarunt; *ἑρμῆς* enim Mercurium *ἀθήνη*, Minervam sonat: eam in Academiis collocabant: ut eos scilicet commonefacerent, ut qui ibi se exercebant, eloquentiam prudentiæ conjungerent; hanc reputantes per se parum posse prodesse, illam vero obesse plurimum; quemadmodum etiam Cicero in præmio librorum, de inventione pluribus verbis disserit. De Hermathena idem ita lib. III. ad Atticum scribit; Quod ad me de Hermathena scribis, per mihi gratum est, & ornamentum Academiæ proprium meæ, quod & Hermes commu-

*Minervæ
effigies.*

*Minervæ
oculi.*

U in leo-

in leonum oculis, non repugnabo. Eadem quoque longa hasta & crystallino Clypeo armata effingitur; qualem se apud Ovidium lib. vi. Metamorph. cum Arachne certans, acupinxit, carmina ita habent:

At sibi dat clypeum, dat acuta cuspide hastam,

Dat galeam capiti, defenditur agido pectus.

Quæ omnia hominis prudentis ingenium exprimunt, ut postea pluribus docebo. Claudianus etiam in Gigantomachia, aliique nonnulli eodem pacto Minervam expressere ab Homero exemplar mutuantes, qui cum eam fingit a Junone in Martem Trojanorum propugnatorem immissam, ut Græcis suppetias ferret, ei fortissimæ bellatricis figuram attribuit, auratam galeam capiti accommodans: nam sapiens, sua sapientia munitus, facile se sartum tectum à cunctis quæ obstant, præstat, totusque splendet in operibus, quæ assidue sua industria molitur. Antrum etiam in Minervæ galea divinum splendorem innuit, qui humanam mentem suo fulgore collustrat, ab eo enim prudentia ac sapientia in homines derivat. Dicebatur etiam olim, Minerva ex Jovis capite extitisse; cujus rei simulacrum quoddam in arce Athenarum visebatur, quemadmodum Pausanias in Atticis refert, nam Vulcanus adamantina securi Jovis caput scindebat, ex quo Minerva absque matris opera emergebat; nam intelligentis animi virtus in cerebro residet ac a divina mente, quam Jupiter adumbrat, tota promanat, omnis enim sapientia à Deo est, & ab ore altissimi procedit, non autem ortum ab inferioribus trahit, quæ per Junonem representatur. Sed Martianus Capella Minervam inquit absque matre natam, ideo fingi, quia mulieres omni consilio ac prudentia destituuntur, in quo Aristotelem sequitur, qui in Ethicis scribit, mulieres non pollere consilio. Caput quin etiam Minervæ galea texerunt, ut innuerent, prudentem hominem non semper sua consilia passim cuivis patefacere solere, nec assidue loqui, ita ut ab omnibus facile intelligatur, sufficit enim ei, ut à sui similibus sua verba percipiantur, quæ cæteris enigmatum Sphingis instar sint. Itaque Egyptii in Isidis templi Vestibulo (quæ eadem erat ac Minerva) Sphingem collocarunt; licet id possit ad religionis arcana accommodari, quæ sub sacris integumentis legi debent, ut a promiscuo vulgo non secus atque enigmata a Sphinge proposita ignorentur. Pausanias in Atticis testatur, Athenis Minervæ simulacrum fuisse, in cujus galeæ cono Sphinx eminebat, utramque autem galeæ partem Gryphes tenuisse, qui caput atque alas similes aquilæ habent, cætera leones representant, hæc bellæ dicuntur esse (si tamen reperiuntur, nam Plinius lib. x. fabulosas esse arbitratur) in Scythia, & cum Arimaspi, qui unicum habent oculum, auri causa, quod custodiunt, assidue bellum gerere ex quo intelligimus, quam custodiam nostrum ingenio adhibere debeamus, ne Arimaspi irruentes, eos nos privent. Interdum & gallum ejusdem galeæ imposuerunt, ut apud E. laos in quodam statua, a Phidias ex auro & ebore confecta, cernebatur: Quod Pausanias ad audaciam quæ in bello

Imago 57. a.

Minervæ
galea.

Minerva
quomodo
nata.

Gryphos.

Arimaspi.

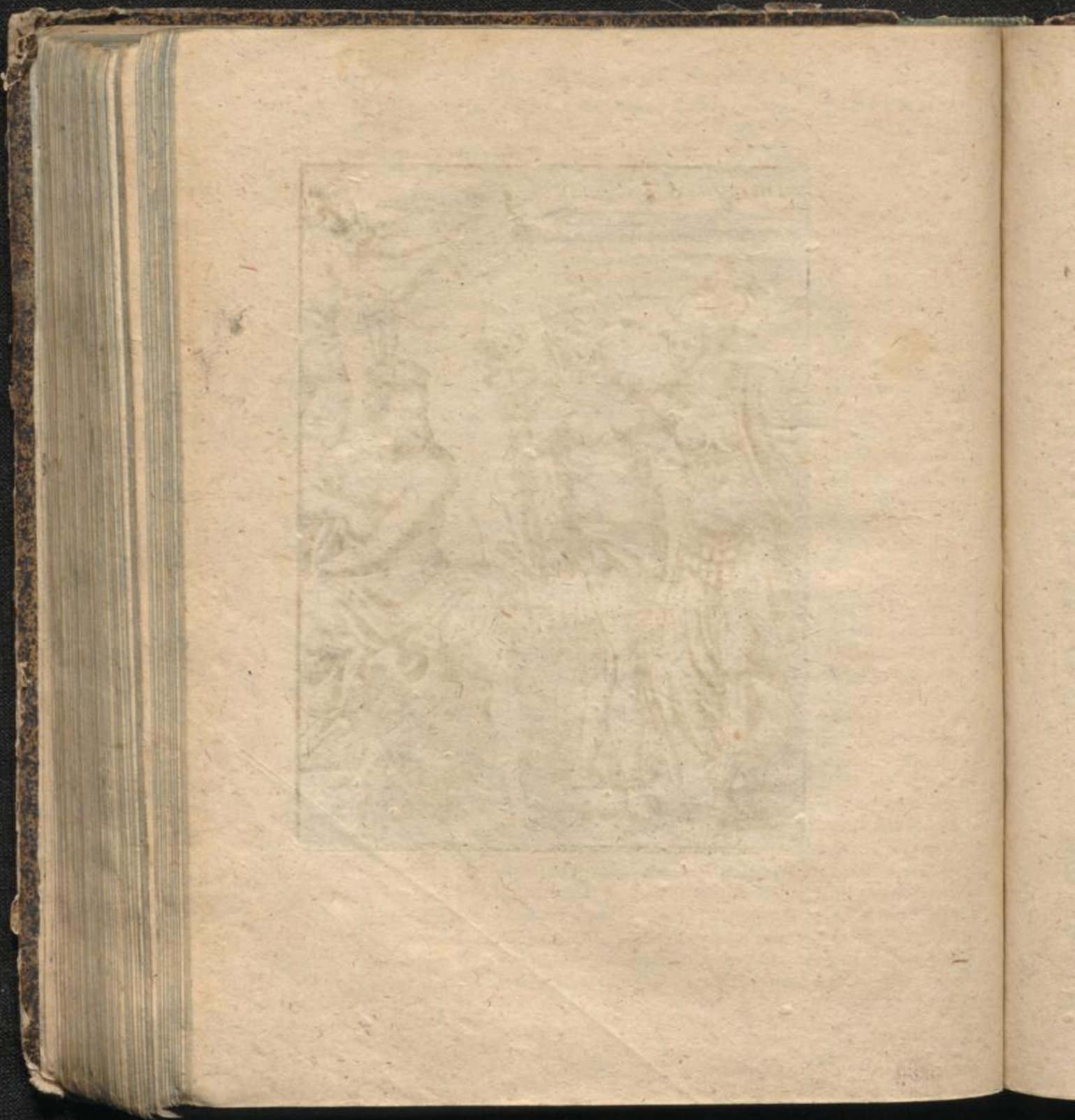
est

ry-
Me

Ho-
cto
fin-
ecis
ram
um
quæ
tum
nim
rva
um
da-
bera
en-
est,
per
que
un-
ere
oru-
ere,
ut
in-
Mi-
no-
a fe-
icis
x e-
que
ntur
) in
uod
stro
n &
at ex
ello
eff

Imago. 57.

Imago. 58.

est
ad
c
ru
te
ne
di
de
qu
du
da
di
au
re
bo
m
po
tia
qu
po
w
au
fo
Sa
m
ef
p
fo
ex
u

E
fo

S
c

est adhibenda; refert, gallus enim magnam præ se fert audaciam; Sed possumus ad vigilantiam quoque accommodare, qui in forti ac sapienti Imperatore inesse debet: nam eam antiqui, tam bellicæ rei quam pacis artibus præfecerunt; ac propterea armatam effinxerunt: Fabulis quoque ea fertur Pallantem Gigantem occidisse, à qua Palladis nomen juxta quorundam opinionem sumpsit; alii autem ἀπὸ τοῦ παλλῆν τὸ δίδου, id est à concutienda hasta sic dictam volunt. Erat autem Palladium Palladis simulacrum quod cœlitus delapsum credebatur: Romæque in Vestæ templo erat repositum, tantaque diligentia custoditum, ut nemini vel ad intuendum pateret accessus, nedum tangendum, nisi ex virginibus cuidam, cui ejus custodiæ erat demandata. Eadem Tritonia cognominata fuit, aut à quadam Lybiæ palude sic dicta, cujus filiam nonnulli eam fecere: fortasse quod ibi primum sit visa: aut quod tres sint sapientiæ partes præsentia nempe nosse: futura præcedere ac præterita meminisse: aut quia tria sunt sapientis præcipua munera, bona scilicet consilia dare, recte judicare, & juste operari, cætera præmitto, quæ ad hoc nomen explicandum faciunt; parum enim nostro proposito congruunt, sicut & illud, Minervam dictam aut à monendo, sapientia enim semper nos nostri officii admonet: aut à minuendis eorum viribus, qui sese sapientiæ studiis dederunt: aut à minando; nam ut belli Dea semper terribilis intuentibus videbatur: quod postremum cum eo mirum in modum consentit: quod & Bellona vocaretur; nam aliqui idem utriusque numen esse voluerunt: Bellonam autem veteres bellis præfecerunt. Cæsar scriptis testatum reliquit, Cappadoces eam tantum veneratos fuisse, ut ejus Sacerdos secundum à rege locum teneret, id Deæ majestatem decere existimantes. Sed tamen earum inter se diversæ imagines differentiam inter eas esse aperte indicant; quod scilicet Minerva Imperatorum bellicis in rebus providentiam, diligentem administrationem, consiliumque sapiens repræsentaret; Bellona autem cædes, furorem, strages, & alia hujusmodi, quæ exercentur in præliis, significaret: nam eam Poëtæ Martis aurigam fingunt, ut Statius lib. VII. Thebaid. ubi sic inquit.

Pallu.

Palladium.

Imago 18. a.

Tritonia.

Minerva.

Bellona.

-- regit atra jugales

Sanguinea Bellona manu, longaque fatigat
Cuspide.

Eandem etiam sanguine aspersam faciunt, qualem Silius Italicus eam describit, dicens;

Ipsa facem quatiens, & flaviam sanguine multo
Sparsa comam, medias acies Bellona pererrat.

Sed tamen Statius lib. II. Thebaid. eandem vim Minervæ tribuit, cum Tydei ad eam preces exponit in hunc modum;

Diva ferox, magni decus, ingeniumque parentis,
Belli potens, cui torva genis horrore decoro

U 2

Caf-

*Cassis, & asperso crudescit sanguine Gorgon.
Nec magis ardentis Mavors, hastataque pugna
Impulerit Bellona tubas: huic annuo sacro.*

Bellona igitur ab antiquis Dea ira, ac furoris plena credebatur, cui caedes, humanus sanguis, bellaque cordi essent. Itaque ejus Sacerdotes qui Bellonarii appellabantur, se ipsos cultris feriebant, & proprio sanguine numen placabant. Hanc effingebant interdum flagello pugnans concientem; nunc tuba bellicum canentem; nunc facem gestantem: nam apud Lycophronem legitur, veteres ante tubarum usum inventum, cum praelium essent commissuri, praemittere solitos qui ardentis faces contra se mutuo jacularentur, à quibus tamquam auspiciato funestum praelium inchoabant. Quo respicit Statius, cum pugnae initio Bellonam ardentem facem ostendisse scribit. Eodem Claudianus spectavit, cum lib. 1. de Rapt. Proserp. dixit.

*Tisiphone, quatiens infesto lumine pupum,
Armatus ad castra vocat pallentia manes.*

*Columna
Bellica.*

Ante Bellonae fanum columna quaedam exstabat, non admodum magna, quam Romani bellicam columnam vocabant: nam, cum patribus certa sententia inferendi in aliquem populum belli sedisset, ad eam post lani portas patefactas, alter consulum accedebat; indeque hastam jaculabatur, ex ea parte, quae ad populum, cui erat bellum offerendum, vergebat, & ex eo tempore bellum denunciatum intelligebant. Sed Romani antequam imperii fines multum protulissent, ita bellum edicebant. Fecliam ad hostem allegabant, qui, belli causis narratis, hastam in eorum castra conjiciebat. Sed & alii fuerunt apud veteres, belli denunciandi ritus, quos in Jano attingi, & inferius in Marte, si locus dabitur, attingam. Et, ut de Bellona concludam, eam imagine saltem à Minerva differre constat: Minerva Apuleius lib. X. galeam oleagina corona circumdat; nam haec arbor olim ei erat sacra; ejus enim repertrix putabatur; quemadmodum & Virgilius eam lib. 1. Georg. nominat: & sicut in fabula habetur litis inter eam, atque Neptunum, utri scilicet Athenarum possessio esset adjudicanda. Herodotus scribit, eandem oleam quam Minerva è terra eduxerat, quando cum Neptuno contendebat, arsisse una cum civitate, à Persis combusta, sed eodem die repullulasse, & ad duos cubitos crevisse. Nonnulli dicunt, ideo hoc fictum: quod Minerva prima modum olei ab olearum baccis exprimendi docuerit: vel etiam, quod scientiae absque diurnis vigiliis, & multo oleo insumpto, comparari nequeant. Quamobrem, ut Pausanias in Atticis refert, aurea lucerna huic Deae Athenis dicata fuit, in quam oleum infusum non consumebatur, nisi exacto demum anno, cum tamen lucerna dies, noctesque arderet: id adeo eveniebat, quod lucernae inerat è lino carpalio funiculus; quod sane linum unum ex omnibus igni non

*Lucerna Mi-
nervae.*

con-

conficitur. Idem in Corinthiis narrat, Epopeum pro quadam victoria Diis gratulatum, Minervæ templum erexisse, ac, opere jam absoluto, Deam esse precatum, sibi signum aliquod ut daret; num ei accepta fuisset fani dedicatio; statimque oleum ante templum divinitus fluxisse. Ex quibus pateat, non injuria Minervæ oleam dedicatam, idque non solum ob sapientiæ studium, sed ob artium, ab ea repertarum exercitationem: ei namque ars nendi, suendi, texendique accepta refertur, aliæque quæ mulierum sunt propria. Itaque apud Græcos ea lignea erat efficta, ambabus manibus eolum tractans. Apud Romanos quibusdam Minervæ festis, Martii mense celebratis, dominæ ancillis prudentibus inserviebant, hoc præ se ferentes, à Minerva se emolumentum capere, quod ab ancillis per supra dictas artes traherent; ancillæ etiam hoc veluti præmijum à Dea se recipere fatebantur, ob labores in artibus, ab ea repertis toleratos. Noctua interdum Minervæ galeæ imponebatur; ut quæ esset ipsi avis sacra, quam tantum amasse fertur, ut aut supra caput, aut ad pedes aut alias aliter semper fere cum ea esse cernatur. Cujus rei causam nonnulli eam esse volunt, quod Athenis, quæ urbs erat omnium Deæ charissima (cujus rei vel illud sit argumento, quod & ipsa *Ἀθήνη* uno nomine cum ipsa civitate vocaretur; neque injuria, cum ibi, si usquam alibi, quondam omnium artium studia maxime floruerint) maxima noctuarum erat copia. Sed tamen si fabulas audire volumus, cornicem olim Minerva amabat, in quam adolescentulam quamdam, sibi charissimam converterat, ut eam à Neptuni vi defenderet, qui, ut virginem comprimeret, post eam in littore maris maxima qua poterat celeritate currebat: eam igitur cornicem factam Dea in deliciis habuit, quoad Cecropis filias accusasset. Ex qua re indignata Dea, eam ex alba in nigram, cujus nunc est coloris, commutatam, à se repulit, atque in ejus locum noctuam suffecit. Itaque ex eo tempore maxima est inter has aves inimicitia. Noctua autem sapiens viri prudentis consilium significat, quem admodum apud Justinum legitur, qui refert, Hieroni, cum adhuc adolescentulus in militiam tunc primum profectus esset, noctuam supra hastam advolasse; quod conjectores interpretati sunt, cum consilio plurimum valiturum; neque à vero aberrarunt, nam licet obscuro esset loco natus, Syracusarum est rex effectus. Quia verò oculos habuisse fertur ejusdem ac noctua coloris, quæ noctu optime cernit; id innuit, sapientem hominem res vel occultissimas, ac difficillimas facile dispicere, eundemque, amoto ab animo mendaciorum velo, ad veritatem intuendam penetrare; hæc enim delitescit, nec facile omnibus passim se videndam exhibet. Quamobrem Democritus eam in putei profundo obrutam dicebat, neque inde umquam emergere, ni tempus, aut Saturnus (ut Plutarchus

Artes à Minerva inventæ.

Noctua una cum Minerva.

Noctua quid significet.

Veritas.

Opinio.

in problematibus dicit) ejus pater ex eo luco eam quandoque in lucem extrahat. Hippocrates autem in quadam ad Philopamenem epistola hoc modo eam describit, Mulierem pulcram, magnam, simpliciter ornatam, illustrem, ac splendidam, cujus oculorum orbis puro lumine nitebant, ut astrorum fulgorem imitari viderentur. Idem ibidem & Opinionem describit hoc pacto Mulierem, quæ non mala videatur, sed audacior aspectu, & concitator. Exstat apud Epiphanium ex Marco hæretico veritatis effigies, litteris Græcis: cujus caput ex α , & ω constabat; collum ex β , & ψ , ac cætera deinceps membra & litteris prioribus se deinceps sequentibus, & posterioribus præcedentibus per seriem quamdam. Eadem fingebatur, ut Philostratus in Amphiarao scribit, virgo niveis induta vestibus; eamque alibi Virtutis matrem appellat. Hæc etiam apud antiquos Dea habebatur; cui Romani fanum ante Honoris templum, dedicarunt; nam, cum Marcellus, ut Valerius Maximus refert, ambobus templum vovisset, Romani, objecta sibi à Pontificibus religione, duo ex ædificavere; dicebant enim, si forte aliquod sibi prodigium accidisset, dubitassent, utri nomini litandum esset. Virtutis vero delubrum ante positum fuit, post inde honoris; ut ostenderetur, aditum non patere ad verum honorem consequendum, nisi per virtutem ipsam: cujus ille tantum & est, & habetur precium, & præmium: quare virtutem alatam effinxerunt; propter gloriam scilicet, & honorem, qui eam ex humo in sublime evehunt: quod fortasse Luciani ætate raro usuveniebat, sicut & aliorum temporum, præcipue nostrorum ratio fert, ut homines videlicet omni virtute illustres, sapissime humi serpere videamus; nam iis in quodam dialogo de virtute & fortuna, virtutem à Fortuna male habitam describit, laceram ac mœrentem, ut quæ nec ad Jovis aspectum admitteretur. Quare non inepte eam quidam peregrino habitu induerunt, ut quæ apud nos diversorio non invento, in alias regiones migret. Eandem antiqui interdum matronæ specie expresserunt, quadrato Saxo insidens. In M. Val. Acilii Triumviri numismate mulier est insculpta, columnæ lævo nixa cupido, dextera serpentem tenens, extat etiam mascula Virtus in uno quidem Gordiani Imperatoris, in cujus altera parte imago est senis barbati, stantis, nudi, clavæ innitentis, cum leonis pelle brachio advoluta cum hæc inscriptione, VIRTUTI AUGUSTI, in altero vero Numeriani numismate eadem prorsus cernitur imago senis, cum inscriptione, VIRTUS AUG. in Vitelli numismate virtus est, adolescentis formam præferens, succincte vestiti, galeam in capite habentis, cujus conus est ex pennis quibusdam; is sinistra elevata rectæ hastæ inhæret; dextera, qua & Sceptrum tenet, dextrum genu contigit, quod sinistra est elevatius, nam pede testitudinem premit, ocreas pedibus induit, & oculos in virginem quandam, quæ est è regione, intendit; Hæc honorem repræsentat: quæ dextera manu hastam erectam tenet, ex ea parte usque ad ventrem est nuda: sinistra cornucopiæ habet,

Virtus mascula.

tra-
odo
em,
um
pa-
ior.
ra-
eps
ra-
s in
ma-
fa-
rius
bi à
uod
utis
adi-
m i-
nare
eam
nie-
omi-
am
abi-
ad-
unt,
dem
nis.
lavo
uno
bati.
i hac
fina-
UG.
inſte
n; is
trum
mit,
one,
m te-
aber,
ga-

gal
mo
tis
P
las
far
cra
cu
pla
in
sta
qu
den
du
no
fin
tis
se
ab
Et
ven
ad
qu
lit
la i

Id
rup
fol
fed

galea pede promicat : caput flava coma est ornatum , quæ concinnum in modum est aptata. Prodicus sophista , ut apud Xenophontem in visa Socratis , & apud Ciceronem lib. II. offic. legitur , refert , Herculi cum primum pubesceret ivissetque in solitudinem quandam , ubi duas vias invenit , diversas in partes ducentes , nescientique utri se committeret , dum in ancipiti versaretur , duas vias esse mulieres , quarum una erat voluptas , primo aspectu pulcra , Lasciva , venustaque ob fucos , quibus se oblinierat : quæ Herculem secum conabatur per deliciarum viam abducere , latam illam quidem initio , planam , facilem , variis herbis , floribus ac arboribus consitam , quæ mirum in modum oculos oblectabant : sed in fine artem salebrosam , sentibusque oblitam : altera aspectu severior , simplicemque habitum gerens , Virtus erat : quæ viam suam initio arctam , acclivem , atque difficilem ostentabat , sed quæ demum in amœnissima prata ac in campos , omnibus deliciis circumfluentes ducebat. Huic se Hercules adjunxit , illa rejecta , atque idcirco tam celebre nomen est consequutus. Dantes in suo Purgatorio voluptatem se vidisse fingens , illam describit mulierem balbam , strabam , pedibus distortam , multis manibus , pallido colore , quæ postea expedite loqui inciperet , in pedes se erigeret , vultuique exalbescenti eos colores induceret , quos amor vellet , ab eaque se dulcissimis verbis illiciendum fuisse , nisi statim Dea quædam sancta , atque honesta exstitisset , quæ alteri comprehensæ vestes abscidisset , ventre sibi patefacto ; qui tantum fœtorem ex se emittebat , ut somnum sibi ademerit. Quæ maxime , cum supradicta Prodicti fabula consentiunt. Sed si quis viam Virtutis , atque Voluptatis aliter vellet adumbrare , Pythagoræ litteram effingat , cujus descriptio , atque significatio inter Virgilio opuscula invenitur : ea autem sic habet ,

Imago, 9. a.

*Littora Pythagora , discrimine secta bicorni,
Humana vita speciem præferre videtur.
Nam via Virtutis dextrum petit ardua callem :
Difficilemque aditum primum spectantibus offert :
Sed requiem præbet fessis in vertice summo.
Molle ostendit iter via lata : sed ultima meta
Præcipitat captos , voluitque per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus Virtutis amore
Vicerit , ille sibi laudemque , decusque parabit :
At qui desidiam , luxumque sequetur inertem
Dum fugit oppositos incantata mente labores,
Turpis inopsque simul , miserabile transiget ævum.*

Idque non injuria dicitur : nam voluptates nihil tandem ad extremum afferunt , nisi mœrorem , penitentiam , atque ruborem : contra virtutes non solum nobis animam pacatim reddunt , cumque ingenti lætitia complent , sed etiam apud alios nobis gloriam , atque honorem pariunt. Alciatus in

Fidei

Honor. Fidei symbolo Honorem purpurea veste depingit, laurea coronatum. Alii Virtutem Deam fingunt præcedere, deinde ad eam Honorem à Cupidinae duci. Veteres Volupiam voluptatum Deam coluere, ut ex Varrone discimus: cujus effigies mulieris pallidæ speciem referebat, quæ Reginae instar in sublimi loco sedebat, Virtutemque pedibus proterere videbatur. In ejus ara Angeroniæ simulacrum vilebatur, ab angoribus levandis dicta: à qua parum differenti voce Agenoriam Deam vocaverunt antiqui, ab agendo appellatam; quod ad agendum homines excitaret; sicut & Stimulam, à stimulando dictam, & Hortam, ab hortando, habuerunt. Plutarchus in Problematis hujus Deæ, Hortæ ædem, numquam claudi solitam tradit; ea scilicet causa, quod semper præclari aliquid fieri hortaretur, numquamque cessandum. Sed ad Angeronam revertamur, quam ab angore vocatam dicebamus: vel quod Pop. Rom. morbo, & angina, dicitur præmissa huic Deæ voto, liberatus fuisse. Ac propterea fortasse hujus collum fascia erat obligatum, qua & os tegetur. Macrobius lib. 1. Saturnal. ex Masurio refert, simulacrum ejus Deæ ore obligato, atque signato in ara Volupiae propterea collocatum; quod, qui suos dolores, anxietatesque dissimulant, perveniant patientiæ beneficio ad maximam voluptatem. Plinius lib. III. atque Solinus scribunt, hanc Deam ita effictam, ut intelligeremus, religionis arcana non evulganda: quod etiam Numa instituit, cum Deam quamdam, Tacitam dictam, colendam proposuit; nam divinas restacere nos oportet. Itaque Egyptii Silentii Deum inter præcipua sua numina sunt venerati: eum Harpocratem vocaverunt, quem Græci Sigaleonem dicunt. Hunc Apuleius, & Martianus lib. 1. redimitum puerum faciunt, ad os compresso digito salutari, quasi silentium commoneret. Silentii Deus interdum effingebatur absque distincta facie, pileo caput connectum habens, lupina pelle indutus, quæ oculis, atque auribus plurimis erat distincta; ut eo intelligeremus, multa videnda, atque audienda, sed loqui non item: id pileo quidem innuitur, quod est libertatis symbolum, ut superius diximus. De lupo narratur, eum, quem prior ipse viderit, mutum reddere; ac, postquam aliquid rapuerit, ita tacitum profugere, ut ne hircere quidem audeat. Perseam arborem Harpocrati dicavit Egyptus; quod ejus arboris frondes linguæ, fructus autem cordi sit quam similimus; perinde atque lingua, quod in corde latet, patefaciat: sed id non antea fit faciendum, quam diligens & diuturna cogitatio præcesserit. Itaque tempore tacere, non mediocri est virtus: ut Minerva significavit, cum Cornicem à se dimisit, quod esset avis perquam loquax, ac garrula: nam prudenti homini, non est in nugis tempus conterendum, sed in silentio est etiam, atque etiam considerandum antequam loquatur, quid de quaque re loqui debeat. Quo fortasse Minervæ quædam statua, quæ erat

Alii
line
sci-
star
In
ta :
ren-
n, à
s in
dit ;
am-
oca-
mif-
lum
l. ex
ara
que
Pli-
ere-
cum
inas
anu-
leo-
n fa-
Si-
con-
imis
dlo-
a, ut
mu-
, ut
ptus ;
nus ;
ea fit
tem-
Cor-
nam
entio
id de
que
erat

erat apud Messenios, respiciebat, quæ secundum Pausaniam in Messenicis cornicem manu continebat; nempe, quod vir prudens sermonem in suam potestatem habere debeat; ut cum expedire judicaverit, eum cohibere, aut emittere possit. Hastam etiam Minerva, ut dixi, tenet, eamque ut Apuleius lib. X. scribit, quatit; brachiumque attollens, clypeum ostentat, idemque ei duos pueros addit, qui nudatis gladiis munitari omnibus videntur; quorum unus est Terror, alter Timor; qui quidem in bello dominantur. Itaque Statius lib. VII. Thebaid. cum fingit Martem à Jove missum ad bellum inter Argivos & Thebanos excitandum, cum dicit, secum Pavorem & Terrorem adscivisse; quos ita adumbrat.

*Inde unum dicitur comitum de plebe Pavorem
Quadrupedes ante ire jubet: non alter anbelos
Insinuare metus, animumque avertere veni,
Aptior: innumera monstro vocesque manusque
Et facies quecumque libet bonus omnia credi
Auctor & horrificis Lympharum in cursibus irbes
Si geminos soles ruituraque suadeat astra,
Aut mutare solum, aut veteres descendere sylvas;
Ah miseri vidisse putent:*

Pausanias dupliciter ab antiquis descriptum Terrorem refert, nam scribit in Iliacis prioribus, cum in Agamemnonis clypeo leonis capite fuisse expressum, in Corinthiis autem, Pavorem muliebri habitu, ad terrorem quam maxime effectum extitisse refert, hancque imaginem Corinthios Medæ filiiis dedicasse, à se lapidibus obrutis ob perniciosa dona à Matre ad Creontis filiam allata, quæ ei exitium, universæque ejus domui attulerunt. Timorem quoque Lacedæmonii coluerunt, ut Plutarchus in Cleomene ostendit, sed cum non sicut alios Demones venerabantur, quos tanquam noxios procul abesse à civitate volebant, at hoc Rempub. maxime contineri arbitrabantur, cum scilicet leges, atque magistratus timerentur, Itaque Ephori statum atque magistratum iniissent, publica præconis voce edicebant, quemadmodum Aristoteles refert, ut omnes barbam abraderent, legibusque parerent, ne ipsi ad supplicium alicui inferendum adigerentur: idque factitabant, ut adolescentes vel in rebus levissimis magistratum dicto audientes efficerent. Neque vero illa apud antiquos animi fortitudo est existimata, cum quis sibi animum induxit, nihil unquam timere, imo illud verè hominis fortis argumentum statuebant, si quis ne quid se indignum pateretur vehementer timeret; huncque magis contra hostes fortem atque audacem fore ducebant, qui legum timore percelleretur, quam qui nihil eas formidaret infamæque timorem homines, ad quidvis perpetiendum fortiores reddere. Quare legimus apud Lacedæmonios, Ephoros Timoris sacellum construxisse prope locum, ubi ipsi tribunal habebant, ut

X

essent

Cornix Mf-
nervæ manū

Imago Co. 2

Timor Deæ
habitu.viva fortis
de.

essent cæteris majori formidini. Et huc fortasse Tullus Hostilius, Romanorum rex respexit, cum Pavorem, Palloremque simul colendos proposuit, ut Lactantius lib. 1. refert; raro enim uluvenit, ut is non expallescat, qui pavet dignus profecto fuit, ut ibidem Lactantius dicit, qui semper Deos suos presentes haberet. Sed ad Minervam revertamur: quæ, dum hastam quatit, clypeumque attollit, una cum comitatu, quem illi Apuleius libro x. attribuit, bellicas minas repræsentat. Sed si eandem pacificam consideremus; clypeus, qui ex crystallo erat, corpusque totum ab universis periculis protegebat, significat, hominis sapientis animum hoc mortali corpore esse tectum, ut eum tueatur, atque custodiat, non ut mentis aciem impediatur, quominus cernere possit. Quia vero clypei ut plurimum rotunda sunt forma (quamvis alio modo interdum videamus eum effictum, quem Minerva gestabat) ideo Martianus Capella clypeum, Minervæ brachio insertam scribit denotare, Mundum, qui rotundus est, providentia regi, non temere, ac casu ferri, quemadmodum Democrito ac Epicuro est visum. Hasta vero, hominem prudentem aliis etiam eninus obesse posse ostendit; aut tantam esse prudentiæ vim, ut nil sit ita durum, quod ipsa non penetret, eandem interdum tantum se extollere, ut caelos ipsos contingat. Itaque Claudianus Minervæ hastam tam longam effecit, ut nubes transiret. Et Homerus lib. 1. Odys. Minervam fingit, cum ad Telemachum proficisceretur ut de Ulyse patre inquireret, hortatura, aurata sibi talaria induisse (de quibus in Mercurio diximus) nilque præter hastam gestasse. Apud Ciceronem lib. 11. de Nat. Deorum legitur, unam ex quinque Minervis, de quibus meminit, alatos pedes habuisse. Pausanias in Atticis, cum simulacrum Minervæ cum Sphinge, superius positum describeret, longam ei hastam in manus tradit, dicitque id recto statu cum tunica talari fuisse: item ad pedes fuisse clypeum, atque ad imam hastam draconem; nonnulli noctuam addunt: ex quo Demosthenis dicerium sumpsit argumentum; cum enim à civibus Atheniensibus relegatus, in exilium proficisceretur, dixisse fertur, Minervam, quæ Atheniensium erat tutelaris Dea, tribus admodum belluis delectari, noctua scilicet, serpente, ac populo: nam in ea Repub. plurimum populus poterat. De serpente, sicut de noctua dicam; cum Minervæ fuisse sacrum; quod sit prudentiæ symbolum. Quamobrem Romæ ad pedes magni Minervæ simulacri erat serpens collectus in spiras; sed caput ad clypeum exerebat, quem illa ex brachio suspensum gestabat, quemadmodum Servius illum locum lib. 11. Æneid. Virgili enarrans dicit, ubi duo illi angues, qui Laocoontem una cum filiis interfecerunt, recta ad Minervæ fanum contenderunt, sub pedibusque Deæ, & sub clypei orbe se protexerunt. De talari tunica, cui thorax erat suprapositus, Herodotus scribit, Græcos hunc habitum ab Ægyptis mulieribus, quæ ad Tritonidem paludem habitant, mutuatos esse; neque ullam esse diffe-

*Minerva
clypeus.*

*Minerva
hasta.*

*Minervæ
serpens sacer.*

ren-

rentiam, nisi quod harum tunica interior est pellicea; exterioris autem thoracis simbria non ex anguiculis, sed ex corio constant, in minuta segmenta conciso: thoracem ex caprina pelle conficere solebant; unde eum ægida ἀγιδῆ ἄγιδης Græci appellarunt, cuius forte simbria anguiculos apud Græcos continebant: In ipsa Ægide caput Gorgonis effingebant, quod erat Medusæ caput, anguibus erinitum, linguamque exsertans: quod interdum in clypeo insculpebant, quem nonnulli etiam Ægida vocarunt; nam Diodorus refert, à Jove eum capræ Amaltheæ corio fuisse obductum, Minervæque dono datum. Sed frequentius pro ægide pectoris ornamentum sumitur; quod Hyginus lib. II. ab Æga Solis filia nomen vult habere, quæ multo candore corporis præstabat, cui contrarius pulchritudini horribilis aspectus existerat, quo Titanes perterriti, petierunt à Terra, ut ejus corpus obscuraret: quam Terra specu quodam celasse dicitur in Insula Creta. Sed, cum Jupiter bellum contra Titanes appareret, responsum est ei, si vincere vellet, ut Ægos pelle tectus, & capite Gorgonis bellum administraret. Itaque, victoria parta, reliqua Ægos ossa, caprina pelle contacta anima donavit, & stellis figuratam memoriæ commendavit: & postea, quibus ipse vicerat tectus, Minervæ concessit. Virgilius lib. II. Æneidos, ita Minervæ arma describit:

*Ægidaque horrificam, turbata Palladis arma
Ceratim squamis serpentum, auroque polibant
Connexosque angues, ipsamque in pectore diva,
Gorgona, desecto vertentem lumina collo.*

Pro Gorgone autem Medusæ caput intelligitur; quod inspectum homines interficiebat. Sed Athenæus scribit, in Libya apud Nomades quamdam fuisse hujus nominis belluam, quæ ovi, aut secundum aliorum sententiam, vitulo similis erat; hæc afflatu solo (ita erat is teter) alias belluas ad se accedentes enecabat; aspectu etiam interficiebat, si quando ab oculis quemdam crinem, qui eos tegebat, dimovisset: quod milites quidam Mariani sunt experti, qui, cum belluam hanc capere vellent, ipsi ab ea sunt interfecti, statim atque ab ea sunt conspecti. Sed incolæ captam à se bestiam, ad Marium mortuam attulerunt, ejus natura narrata; nam ipsi ejus capiendæ artem callebant. Pellis erat ita multiplicibus coloribus distincta, ut Roman missa, nemo posset conjicere, cujus esset animantis, & tamquam res aliqua admiranda, in Herculis fano sit reposita. Proclus Carthaginensis scriptis testatum relinquit, ut Pausanias in Corinthiis refert, in Africæ desertis bestias gigni multas mirabili specie, atque inusitata, feros inter eas viros, & foeminas ac virum se Romam illinc deportatum vidisse; conjicere itaque se, ex illis foeminis unam fuisse Medusam, quæ, cum à suis gregibus aberrans, venisset ad Tritonidem paludem, ejus occolas male multavit,

Gorgones.

usque dum a Perseo est occisi. Adjutricem vero Perseo Minervam fuisse, idcirco proditum, quod, qui stagnum illud accolunt, homines Minervæ fieri erant. Diodorus, Gorgonas in Africa feminas bellicosissimas fuisse tradit, quæ a Perseo superata tuere, earum regina Medusa interfecta: quod fortasse re vera fuit gestum. Sed fabulis fertur, ut Appollodorus lib. II. narrat, Gorgones tres fuisse sorores, quarum Medusa sola mortalis esset, ceteræ, Euryale & Stheno, immortales; his capita serpentibus obvoluta, dentes suum instar, æneas manus, alas aureas fuisse, quibus, cum fuisset collibitum, volarent, eosque in lapides mutasse, quos conspexissent; Perseumque, eis dormientibus repositis, caput Medusæ abscidisse, quod Minervæ dono tradiderit, a qua multum in ea re esset adjutus; nam clypeum ab ea est mutuatus, sicut a Mercurio mucronem acceperat; talaria, ac Orci galeam, quæ gestantem non aspectabilem reddebat: item & peram, in quam formidabile illud caput coniecit, a Nymphis quibusdam sumsit, quæ a tribus aliis Gorgonum sororibus ipsi sunt ostense, ut oculum, atque dentem ab eo ablata, recuperarent; de his enim legitur, eas ab ortu ipso statim anus factas, unoque tres oculo, & dente uno præditas, quibus vicissim inter se utebantur. Itaque alicubi in Græcia in Minervæ fano Persei statua visebatur, ut Pausanias refert, cui, tamquam in Africam profecturo, Nymphæ quædam galeam capiti aptabant, ac pedibus talaria annectebant. Sed de Gorgonibus magis vulgata fabula habet; Pulcerrimarum trium sororum, quæ Gorgones ab Insulis, ubi habitabant, ita nominatis, sunt appellata, Medusam ceteras pulcritudine antesse, quæ aureos etiam capillos habuerit. Quare ejus amore Neptunum captum, cum ea in Minervæ templo concubuisse; Deam vero ob id piaculum indignatam, Medusam, auratis ejus crinibus in serpentes convertis, maxime deformem, ac vitium formidabilem effecisse; voluisseque eum in lapidem verti, qui in eam amplius oculos intendisset; sed hujusmodi monstrum, cum ob maximum exitium, quod orbi importabat, diutius ferri nequiret, a Perseo, eorum quos dixi, subsidium fuisse de medio sublatum, cujus caput Minerva ab interfectore dono habuerit, idque in clypeo, vel in thorace gestaverit. Homerus, cum Minervam contra Trojanos amari fingit, eam sibi thoracem induisse scribit, maximo horrore circumdatum, cui Medusæ caput erat infixum, inclusosque habebat ingentes animos, maximam fortitudinem, trucesque minas: quæ quidem sunt bellorum Deæ propria, quæ eadem est quoque Victoria. Quamobrem Pausanias in Atticis scribit, Athenienses ei Victoriæ in pectore una cum Medusæ capite insculpisse; sed apud Elæos eadem illam prope adesse. Hæc sapientiæ ac prudentiæ vim ostendunt; nam hæc virtutes, admirabilibus quibusdam ex se operibus editis, stuporem inventibus injiciunt, quos veluti saxa admiratione quadam ingenti obrigentes reddit.

Minerva
thorac.

reddit. Itaque homo sapiens, quidquid tandem vult, impetrat; cum animi sui sensa mirabili artificio exponat. Quare non injuria horribile id Medusæ caput linguam exserere fingitur: quod aliquando Deæ peplo obtectum fuisse legitur. Erat id vestimenti genus, quo Deorum simulacra induebantur, absque manicis, ut Lutatius Statii interpres scribit, album illud quidem, sed auratis bullis distinctum: quod nobiles matronæ suis manibus conficiebant, Deaque tertio quoque anno offerebant. Sed hoc apud Athenienses usurpabatur, quorum Minerva erat tutelaris Dea. Sed pepulum ut plurimum intelligebatur id indumentum, quod Athenis post quintum quemque annuæ solenni cæremonia huic Deæ dicabant; licet Suidas scribat, id nequaquam vestimentum fuisse, sed cujusdam navis velum, quæ stans Deæ festis maxima cum pompa adornabatur. Sed & veteres pepulum huic Deæ offerre solebant, cum naminis sibi opem in maximo discrimine constituti conciliare vellent. Itaque apud Homerum Hecuba, Heleni filij vaticine consilio usa, cum Trojanos a Græcis intra mœnia compulsos videt, ex preciosissimis suis vestibus, magnificentissimum pepulum seligit, quod comitibus sibi nobilissimis quibusque matronis adscitis, ad Palladis templum fert, idque curat Deæ ab Antenoris uxore Theino offerendum, quam unam tunc temporis inter Trojanas maxime venerabantur: omnesque simul à Dea precantur, ut sibi propitia esse velit. Quod Virgilius lib. I. Æneid. optime expressit, cum refert in parietibus templi Junonis quod Carthagine exædificabatur, esse depictum, ita di cens:

*Interea ad templum non æque Palladis ibant
Cribibus Iliades passis, pepulumque ferebant,
Suppliciter tristes, & iuncta pectora palmis.*

In hoc vero Minerva peplo Athenienses ac Enceladum, aut alium quemcumque ex Gigantibus pingebant, quem Minerva interfecisse ferebatur, Sed & interdum aliquos maxime in bello fortes, ac gloria dignissimos exprimebant. Enceladus autem superiori corporis parte hominem referebat, inferiori anguem; eadem forma fuisse præditi a Poëtis narrantur Gigantes. Illi, qui calibus bellum inferre sunt ausi. Itaque Suidas de Commodo imperatore, omnium crudelissimo, ac teterrimo refert, eum se Herculem, Jovis filium vocari voluisse: quare sibi quandoque Leonis pellem induere, clavamque sumere in manus; qua multos homines ludens interficiebat: utque pro Deis pugnare videretur, miseris illis crura angujum instar distorquenda curasse; quo Gigantes illos referret; atque ita clava totum eorum corpus confregisse. Apollodorus, Gigantes truci aspectu, capillo ad humeros promisso, barba ad pectus protensa fuisse scribit. Partes eorum inferiores nobis innuunt, homines impios numinisque contemptores nihil unquam rectum, honestum, justumque præstare, sed alia omnia potius. Itaque

quæ non injuria serpentibus comparantur, qui se humo attollere nequeunt, nec rectum iter incedere, sed oblique hac, illac repant oportet. His Minerva mortem afferre dicitur, nam semper in ignorantia tenebris versantur, nec umquam oculos sursum attollunt, ad divinum illud lumen intuentium, quod iis præluet, qui ad gloriosam, æternamque vitam contendunt: idque significat subsidium, atque favor ille, quo Minerva eos prosequitur, qui suam opem implorent; quales fuisse narrantur Perseus, atque Bellerophon, qui, ab eadem Pegaso equo alato, domito, & ad equitandum accommodato insidens, Chimæram confecit. Quamobrem apud Corinthios, ut Pausanias in Corinthiis narrat, erat ligneum simulacrum, facie tamen, manibus, atque pedibus marmoreis existentibus, quam Minervam Frænatricem vocabant; eam enim primam esse dicebant, quæ Pegasum equum fransisset, eumque Bellerophonti tradidisset. Prometheus etiam ejusdem ope fretus, cælum conscendisse dicitur, indeque ignem in terras asportasse, quo tot artes mortalibus ostenderit; quæ & Minervæ ideo attribuantur; quod humanum ingenium novas quotidie artes invenit, easque ignis ministerio exercet; nam in eis duo sunt necessaria; quorum unum est industria, qua quid sit faciendum, excogitamus; alterum est ipsum opus, ingenio jam excogitatum, atque designatum; prius Minerva significatur, posterius Vulcano, qui suo nomine ignem adumbrat; quo instrumento ad omnia fere conficienda utimur; ignis enim simul calefacit, atque splendet; quorum alterum si desit, nihil propemodum perfici potest. Sed tamen non omnia ars exsequi valet, quæ ingenio excogitata, inventaque fuerint; ea enim, corpori alligata, ab eo ne latum quidem unguem potest recedere, nec præstare quod sit supra ejus vires: sed ingenium sæpe è corporeo habitaculo evolat, & qualibet, discurrit, naturæ, atque etiam Dei opera considerans, eorumque exemplamente, & cogitatione concipit, quæ tamen opere ipso representare nullo pacto potest. Itaque fabulis est fictum, Vulcanum nunquam Minervam uxorem ducere potuisse, quamvis summis viribus ad ejus nuptias expugnandas esset usus, Jove præsertim confedente. Sed tamen sæpè legimus eorum simulacra simul in eodem templo fuisse reposita. Quod Plato in suo Atlantico confirmat, dicens ambos Deos ex æquo Athenarum Urbi præesse; ibi enim illa tempestate, non solum litterarum Studia, sed etiam cætera omnes artes floruerunt. Ita quoque de Neptuno, atque Minerva fertur, quos simul Jupiter eisdem Athenis præfecerat. Itaque Athenienses in suis nummis ex una parte Minervæ caput, ex altera tridentem, Neptuni insigne imprimabant: hunc Regem appellabant, illam vero Civilem cognominabant; illud alludentes, quod civitatem pacifice, ac prudenter administrare oporteat, quod quidem etiam privatis in ædibus opus est factum. Quamobrem in urbium ac domorum

*Minerva
Frænatricis.*

Vulcanus.

*Neptunus &
Minerva si-
mul.*

portis

nt,
li-
n-
n-
nt:
r,
le-
c-
n-
ta-
am
um
am
ras
at-
af-
um
est
va
uo
it,
o-
n-
n-
ai-
at-
o-
ra-
o-
o-
ul
nt,
m-
te-
er
ar-
nc
s,
em
um
tis

Imago 61.

port
effin
ler
ell
te le
paci
cum
para
ma h
leus
Nan
rus &
clau
se ca
com
dat
arbi
Ag
ita e
mun
citu
Hen
cum
bue
in f
mo
est e
nuc
run
inst
tus
qui
ex
run
cor
&
ut
de
illu
les

portis Minervæ effigiem olim exprimebant, sed Martem in rusticis ædibus effungebant, hoc innuentes, bellum quoad ejus fieri possit, à nobis propellere nos debere. Eadem ratione Romani ea numina, quæ rebus noxiis præesse existimabant, à civitate in suburbana ablegabant; ut de Bellona ac Marte legitur. Sed tamen hic templum etiam intra pomeria dicitur habuisse, ubi pacificum numen sit habitum, ac Quirinus nuncupatus. De eo mox dicam, cum aliqua de Vulcano disseruero, de quo apud Eusebium in libro de præparatione Evangelica legitur, eum ignis virtutem esse appellatum, & in forma hominis ei simulacrum constitutum, in cujus capite pileus esset caruleus, cælestis Symbolum Volutionis, ubi integrè Sincernusque ignis invenitur. Nam qui è cælo in terras delapsus est, cum materia hac impura alatur, impurus & ipse est. Vulcanus autem Claudus dicitur, quod hæc apud nos flamma claudicare videatur; nam sursum non recte tendit, sed tremula hac, illac se commotat: hoc accidit, cum non sit pura, sed crassa cum hæc materia commista, à qua impeditur, quominus recta ad superiorem locum contendant. Alexander Neapolitanus in libris Genialibus scribit (quod quidem cum arbitror ab Herodoto fuisse mutuatum, licet in aliquibus ab eo differat) in Ægypto Vulcani statuam fuisse manibus murem continentis, eumque ideo ita effictum, quod vulgo sit creditum. Vulcanum, quendam maximum murium numerum, contra Arabes immisisse, qui Ægyptum ingenti exercitu invaserant: qua ex re domum ingredi, compulsos. Sed eandem rem Herodotus ita narrat. Seton idem Vulcani Sacerdos, ac Ægypti Rex, cum militibus fere destitueretur; nam nunquam eorum ullam rationem habuerat, à Senacheribo Arabum rege maximo exercitu imparatus offensus; in summa rerum omnium difficultate animum desponderat. Sed maximo mœrore affectus, prope Vulcani simulacrum somnum cepit; ubi in somnis est ei Deus visus, qui eum bono animo esse juberet, & ut parvam illam manum, quam secum haberet, armaret, præcepit; nam se ei suppetias missurum pollicebatur. Itaque Rex evigilans, exiguas quasdam copias, ut potuit, instruxit: quibus hostibus obviam processit, ac castra contra eos est metatus. Sed noctu in Arabum castra, innumera murium turmæ irruerunt, qui, arcuum chordis, clypeorum loris, & cæteris bellicis instrumentis, quæ ex corio constant, corrosis, eos ex Ægypto concitatissime fugere compulerunt. Itaque in Vulcani templo Setonis effigies visebatur, manu murem continentis: & hujusmodi Epigramma legebatur; Ame pietas discatur, & Religio. Ex hac re Arabes forte tantum in mures odium conceperunt, ut eos postea semper ad necem quaesierint; quemadmodum Plutarchus de eis, de Æthiopsis, ac Persarum Magis refert; qui dicebant, sonitum illum, quem hujusmodi bestiolarum rodendo ederent, maxime Diis esse molestum. Neque ulla, quantum me legisse meminissim, exstat apud scriptores ratio,

*Minerva
figies in por-
tis.*

Vulcanus.

*Vulcanus
cur clau-
dit.*

*Vulcanus
murem le-
vens.*

ratio, cur supradicta murium immisso Vulcano tribueretur. Sed non absurde fortasse pro eo temporis, ac soli siccitas capi posset. Nam Plinius lib. X. de murium fecunditate scribens, proventum eorum siccitatibus adscribit: itaque hyeme non amplius exstant; illudque later, quoniam modo illa multitudo repente occidat; nam nec exanimis reperiuntur neque est, qui murem hyeme agro effoderit. Fabulae, quae de Vulcano feruntur, sunt multiplices, eaque nobis praecleara argumenta suppeditare possunt, varie eum effingendi. Sed, ut ab ortu ejus incipiamus, ex Junone natus dicitur; quae, cum eum admodum deformem cerneret, e caelo praecipitem dedit, qui in Lemnum, quae est Aegaei insula, cecidit, ex casuque; diffracta tibia, claudus est effectus. Quod Physici interpretantur de fulmine, quod est ignitus vapor; hoc est infima aeris parte, maxime omnium crassa, ac densa in terras cadit: aerem autem Juno adumbrat. Vulcanus, jam grandior natu effectus, injuriaeque a matre acceptae memor, ut eam ulcisceretur, aut, ne Herculi pro libidine noceret, prohiberet, prout Suidas ex Pindaro, & Epicharmo refert, auratam sedem ei dono misit: in qua illa cum se collocasset, ita adhaesit, ut exurgere nequiret, nec caelitem ope usa, se ab illa extricare valuerit. Itaque Dii summis precibus a Vulcano contenderunt, ut, in caelum ascendens, matrem vinculis illis, a se artificiose intextis, exsolveret: sed ille, qui eorum nemini se crederet, illuc se conscensurum negavit: tandem uni Bacho fidens, ruit, matremque liberavit. Id Pausanias etiam in Atticis confirmat, scribens, Athenis Bachi effigiem cerni, Vulcanum in caelum secum, ad matrem solvendam reducentis; & in Laconicis, apud Lacedaemones in Minervae templo esse Vulcanum, matris vincula solventem. Idem etiam in vasta spelunca existens effingitur, qui una cum Cyclopiibus ad caminam adstat; ubi ex ferro varia opera fabricat: nam Dii, quotiescumque armis indiguissent, quibus ipsi, vel aliquis eis carus fuisset usus, Vulcanum adibant; quemadmodum de Thetide narratur, quae arma pro Achille filio ab eo efficienda curavit. Ita is fuit in Cypseli arca exculptus, ut Pausanias in Eliacis prioribus refert, dicens, eum, qui Thetidi arma praerberet, claudum fuisse, cui quidam cum forcipibus retro adstabat. Venus quoque ab eodem arma pro Aenea filio habuisse fingitur. Poetae, cum quidpiam magno cum artificio confectum, ac affabre factum describere volunt, id a Vulcano fabricatum dicunt. Quae narrationes quamvis fabulosae, optime iis accommodari possunt, quae de eo juxta historiam Suidas narrat; eum scilicet in Aegypto regnasse; ibique numinis loco habitum, quod dubia, quae in religione inciderent, omniam optime dissolveret; eundem admodum bellicosum fuisse. Itaque ex vulnere in praelio suscepto, claudus est effectus; illum etiam primum existuisse, qui ferrum ad arma bellica atque rustica instrumenta conficere-

Vulcanus e caelo projectus.

Vulcanus ad caminum.

Ferro quis primus usus sit.

conficienda adhiberet. A Poëtis præterea Vulcanus traditur, Venerem uxorem in adulterio cum *Marte* deprehensam reti subtilissima implicasse; idemque vim *Minervæ* intulisse, sed frustra; plurimæque alia de eo feruntur, quæ, cum ad ejus imaginem adumbrandam minus facere videantur, à me consulto prætermittuntur. Is dicitur claudus fuisse, niger, turpis, fuligine iniquiatus, quales fabri ferrarij solent esse: quare est ita effingendus. Nonnulli eum nudum depingunt: alij pannosum, & laceris vestibus semi indutum exprimunt, pileumque capiti imponunt. Apud Herodotum legitur, Memphis quæ est *Ægypti* urbs, Vulcani simulacrum simile esse *plataicis Diis*, sic a *Phanicibus* dictis, quos illi in navium proris ferre solebant, formamque *Pygmæorum* referebant. Vulcanum ergo sic effictum *Cambysem Regem*, cum in ejus fanum esset ingressus vehementer irrisisse. Huic etiam ab *Ægyptiis* leones dicatos fuisse refert *Elianus*: sunt enim naturæ igneæ: indeque fit, ut propter maximum, quem intrapectus ardorem inclusum habent; vehementer ignem reformident. *Alexander Neapolitanus* scribit, Romæ canes Vulcani templum custodisse, qui nunquam latarent, nisi qui eo animo illuc ingressus esset, ut aliquid inde furriperet. In *Ætna* etiam canes in ejusdem templo ac luco custodes erant apposti. Victores quin etiam spoliatis hostium cadaveribus, ac in acervum featis, aliisque armis collectis, & postea incensis, Vulcano sacrificium offerre solebant: Quemadmodum *Virgilius* lib. *ix. Æneidos*: *Evandrum* inducit, qui id se fecisse dicat, eum victor fuit *Præneste* sub ipsa. Quod *Servius* vult ex *Historia Romanorum*, esse desumptum, ubi legitur, *Tarquinius Priscum* devictis *Sabinis*, omnia eorum arma in Vulcani honorem combussisse, ceterosque ejus templum esse sequutos. Itaque in more erat positum, ut quidquid in Vulcani sacrificiis oblatum esset, flammis traderet. Sacrificium etiam apud *Veteres* fuit, quod vocabatur *Protervia*: in in eo mos erat, sicuti refert *Macrobius*, ut si quid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Hinc *Catonis* jocus est: nam *Albidium* quemdam, qui sua bona comedisset, & novissime domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidisset, *Proterviam* fecisse dicebat: quod comesse, non potuerit, id combussisse. Est in fabulis *Venerem* & *Vulcanum* conjuges fuisse: nam rerum ortus, qui *Venere* adumbratur, absque calore effici nequit: calorem autem *Vulcanus* optimè repræsentat. Hac eadem ratione *Veteres* sinxerunt *Martem* cum *Venere* concubuisse, eum pro *Solis* æstu capientes: licet *Aristoteles* id eo respicere velit, quod homines *Bellicosi*: valde sint ad *Venerem* proclives: Quare *Acitani* Hispana gens simulacrum *Martis*, ut *Macrobius* lib. *i. Saturn.* refert, radiis ornatum, *Solis* instar maxima religione colebant. Et certe ratio naturalis exigit, ut idem subiicit, ut *Dij*, caloris cælestis parentes magis nominibus, quam re, substantiaque diversi sint: Fer-

Vulcani
imago.

Leones sacri
Vulcano.

Canes Vul-
cani custodes.

Venerem &
Vulcanus
conjuges.

Mars cum
Venere.

Ymaginebus maris in vorem

*Mars.**Imago 62 a.**Martis or-
tus.**Martis ima-
go.**Equi Martis.**Arma Mar-
tis.**Fama illi-
plex.*

vorem enim quo animus exardescit excitaturque alias ad iram, alias ad virtutes, nonnumquam ad temporalis furoris excessum, per quas res etiam bella nascuntur, Martem cognominaverunt, quem belli Deum esse dixerunt, quemadmodum etiam Minervam, quæ sicut absque matre nata esse fingitur, ita & ille absque patre: nam in fabulis habetur, Junonem cum Jovi invideret, quod filiam absque se peperisset, ipsam quoque sine illius opera filium edere voluisse; alii dicunt, floribus quibusdam usam, quos ei Flora ostenderit, ut Ovidius refert; alii aliter de re fabulantur. Ea ergo gravida effecta, Martem in Thracia peperit, ubi populus est admodum ferox, atque bellicosus; ex quo discimus, bella plerumque nasci ex cupiditate regnorum, ac divitiarum, quas Juno significat. Mars est ab antiquis effectus ferox, truci aspectu, armatus, manu hastam atque flagellum gestans: eumque interdum equo, interdum currui imposuerunt. Homerus ejus currum à duobus equis trahi dicit, quorum unus Terror, alius Timor appelletur. Alibi idem non equos eos vult esse, sed comites; quibus etiam Impetum Furorem, ac Violentiam adjungit: quod Stadius lib. VII. Thebaid. imitatur, cum Martem inducit, ad dissidia in duos fratres Eteoclem, ac Polylicem ferenda, proficiscentem; posteaquam ejus arma descripsit (hæc sunt galea quæ ardere, ac fulmen ei con loco effixum esse videbatur; thorax auratus, ac terribilibus & formidandis monstris refertus, clypeus luce sanguinea fulgens) eum circumstare dicit Furorem, & Iram; equorum fræna Terrorem moderari; Famam omnes præcedere, tam veri quam falsi nunciam: nam ea ex levi interdum rumore oritur, quod paulatim crescens, omnia demum loca complect. Homerus eam Iovis nunciam vocat, Veteres hanc etiam Deam habuerunt, mulieremque effinxerunt, panno quodam admodum subtili indutam, & subcinctam, quæ tubam inflans velociter hac, illac discurrere videretur: alas etiam ei addiderunt Sed præstat, ut artificiosissimam ejus descriptionem ex Virgilio lib. IV. Æneid. petamus: ea sic habet;

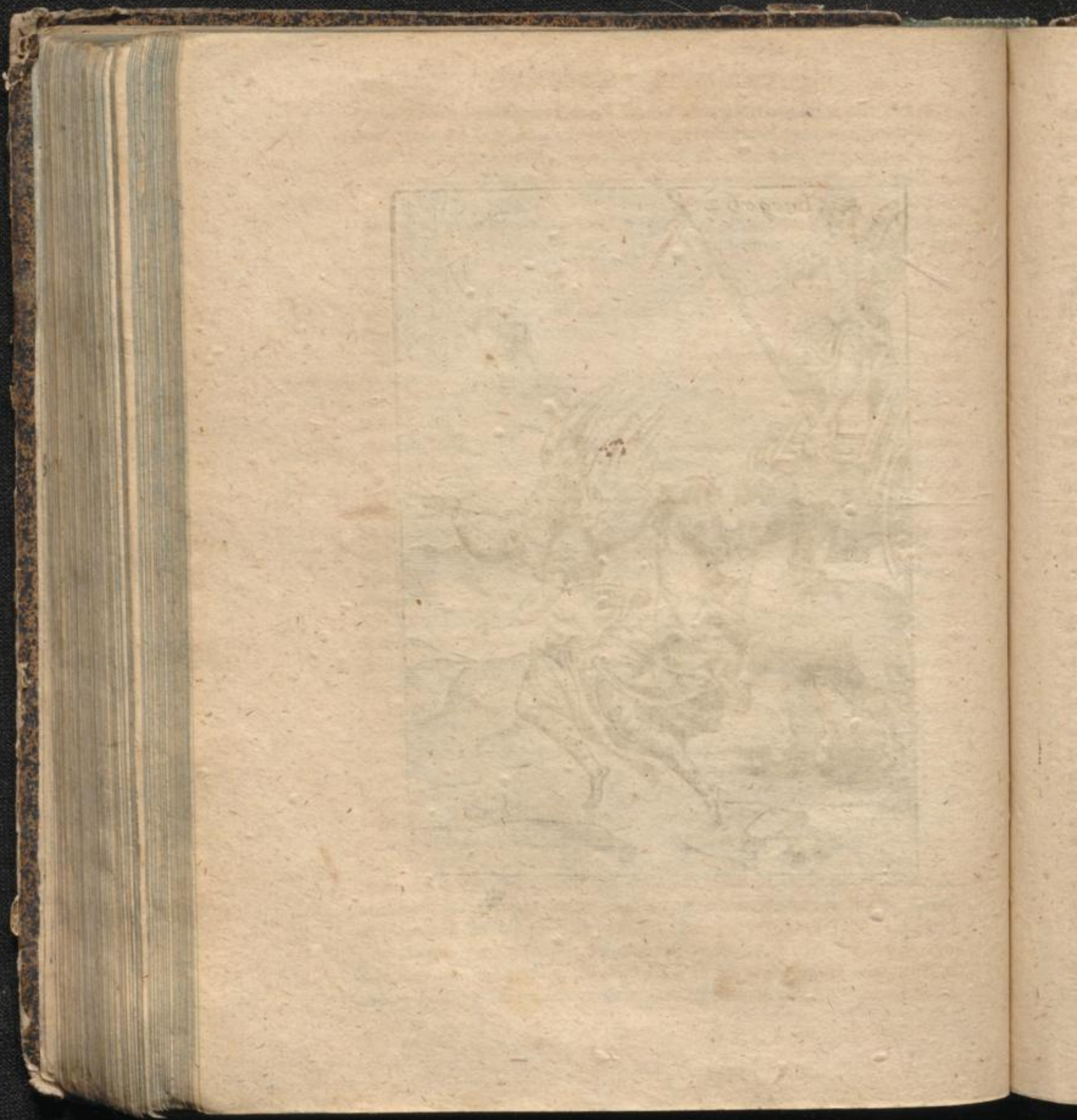
*Monstrum horrendum, ingens, cui, quot sunt corpore pluma,
Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
Tot lingua, totidem ora sonant, tot surrigit aures,
Nocte volat cæli medio, terra quo per umbram
Stridens, nec dulci declinat lumina somno.
Luce sedet custos, aut summi culmine cæli
Turribus, aut altis, & magnas terreat urbes:
Tam falsi, pravi que tenax, quam nuncia veri.*

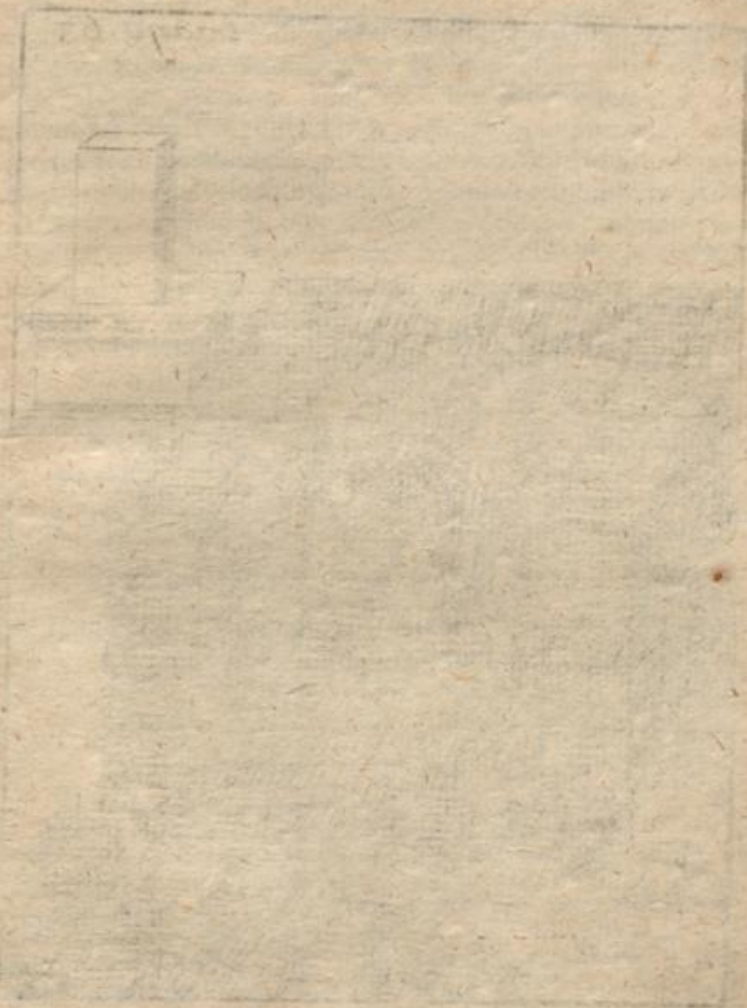
Hæc non solum tristia, sed etiam interdum fausta nuncia affert: ideo duplicem Famam fecerunt: malam illam alis nigris effinxerunt; juxta illud Claudiam contra Alaricum;

Famaque nigrales succincta pavoribus alas.

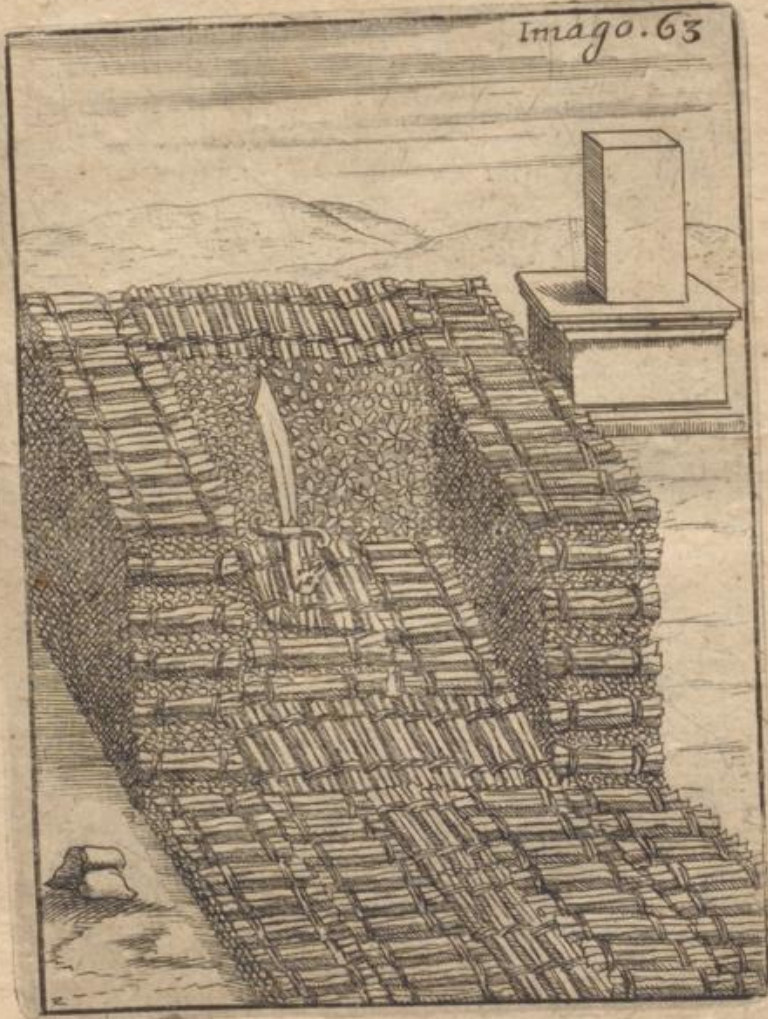
Eas alas aliqui Vespertilionis similes efficiunt. Fama ergo Martis currum præcedere dicitur; nam beliorum initio plura effugiunt homines, quam postea ira esse

Imago. 63

eff
plo
ut
tr
Se
Ita
ing
ap
eff
Et
ra
ca
Ja
cu
n
ru
in
m
m
p
m
ri
cu
cu
b
d
ji
te
ji
P
P
fa
b
a
P
P
u
t
h
o

esse deprehendant. Hæc utriusque partis animos ardentissima ira incendit: quæ plerumque in bello dominatur. Ira autem est omnium animi perturbationum, *Juv.* ut inquit Seneca; vehementissima; nam non solum rationem de sua sede deturbat, sed etiam sæpe corpus ipsum magnopere immutat: ut enim idem Seneca, ac Ovidius testantur, iratorum facies inflatur, ignescit, oculi ardent. Itaque iratus ita se terribilem ostentat interdum, ut non minorem terrorem injiciat, atque Medusæ facies. Hominem iratum designavi: eo quod nullam apud veteres Iræ imaginem repererim, ut, si quis eam depingere velit, ex irati *Furor.* effigie exemplar desumere possit. Furor etiam est Ira quam maxime incensa. Eum veteres vultu terribili, ac sanguine consperso effingebant, qui supra thoraces, clypeos, galeas, gladios, aliaque arma sedens fremat, revinctus post terga catenis: ita enim eum Virgilius lib. 1. *Æneidos* describit, vultque esse intra Jani templum conclusum. Eundem vinculis exsolutum Petronius Arbiter, cum bellum Civile describeret, effinxit. Sed, ut ad Martem revertamur, nonnulli ejus currui quatuor equos alligarunt, qui naribus ignem spirarent. Isidorus refert, Martem quandoque pectore nudo depictum; quicumque enim in prælium ingreditur, eo animo debet esse, ut adverso pectore fortiter se omnibus periculis opponat. Apud Herodotum legitur, Scythas, licet plurimos Deos colerent, nemini tamen templum, aram, aut statuam dedicasse, præterquam Marti: sed omnibus eodem ritu sacrificasse: qui cum sit valde mirabilis, mihi referendus videtur. Erat autem hujusmodi: Victima prioribus pedibus vincita, in medio ponebatur: Sacerdos pone eam in capite percutiebat: qua humi procumbente; ipse ejus Dei nomen invocabat, cui eam immolaret: postea laqueum ejus collo injiciebat, quem baculo quodam intorquens, tandem eam suffocabat. Eam autem corio denudatam, ac in frustra concisam, igni ex ejusdem ossibus incenso subiciebat (nam Scythæ maxima lignorum penuria laborant) carnes autem interdum in lebetes, interdum & in bellæ immolatæ ventriculum coniciebat. Itaque eadem victima ex se in se ipsa coquebatur. Sacerdos hoc peracto sacrificium Deo, cui constituerat offerebat. Inter Victimæ autem primaria erat equus, quem Marti præsertim immolabant. Ejus templum quod *Martis vi-* sæpè pluviis molaque regionis temperie destruebatur, quotannis reficiebant *ctima.* hoc pacto; omnes simul maximam samentorum copiam in unum conducebant, ex quibus struem quadrata forma conficiebant, quæ ex tribus lateribus alta erat; sed reliquum ita demissum, ut ex eo commode ascendi ad medium *Imago 63. 2.* posset, ubi acinacis erat, id Verum Martis simulacrum arbitrabantur, quem præ cæteris Diis religiosissimo cultu prosequerantur. Arabiæ Petrææ incolæ, ut Suidas refert, Martis simulacrum sic effingebant: lapidem nigrum, quadratum, quatuor pedes altum, latum duos dedolabant, nulla alia figura expressa: hanc Martis effigiem venerabantur. Stadius lib. VII. *Thebaid.* Palatium ædæque Martis apud Thraces finxit, atque ita descripsit:

*Ferrea compago laterum, ferro arcta teruntur
Limina, ferratis incumbunt tecta columnis.
Laditur adversum Phœbi jubar, ipsaque sedem
Lux timet, & durus contristat sidera fulgor:
Digna loco Statio, Primis salit impetus amens
E Foribus, cacumque Nefas, iraque rubentes
Exanguisque metus: occultique ensibus astant
Insidia, geminumque tenens discordia ferrum.*

*Martis sim-
mulacrum.*

Discordiam veteres inter Deos numerabant, quos non spe boni alicujus consequendi, sed mali avertendi colerent: Nam ubicunque ea tantum esset, inde continuo pax, quies, omnisque tranquillitas effugabatur. Eam ideo Jupiter è cœlo expulisse dicitur. Hæc ad Pelei ac Thetidis nuptias, quo omnes Dii, Deæque convenerant non vocata, tantum indignationis concepisit fingitur, ut pomum in eorum medium projecerit, unde postea magna inter Deos dissidia, ac Trojæ demum exitium est profectum. Eam in morem Furia formavit antiquitas; qualem Virgilius lib. VI. descripsit, sic dicens:

--Et Discordia demens

Vipereum crinem vittis innexa cruentis,

Aristides in quadam ad Rhodienfes oratione eam dicit esse supino capite, labris liventibus, oculis strabis, putridis, tumefactis, lacrymis subinde fluentibus, manibus incontinentibus, mobilibusque, gladium intus ad pectus ferentem, tenuibus, & obliquis inmixam cruribus & pedibus, caligine & tenebris ceu reti circumvolutum. Pausanias in Eliacis prioribus in Cypseli area Ajacem atque Hectorem insculptos scribit, qui inter se Discordia presente, pugnarent; hancque deformissimæ mulieris speciem præ se tulisse. Nec aliud de ea dixit; nec explicat, quo pacto eam Caliphon Sanius, inde exemplo desumpto, in Ephesinæ Dianæ templo depinxerit, ubi & Bellum longe à Græcorum navibus expressit, ut idem eodem in loco testatur. Sed eam omnium optime, ac elegantissime Petronius ita adumbravit:

Intremueret uba: ac scisso Discordia crine

Extulit ad superos Stygium caput; hujus in ore

Concretus sanguis, contusaque lumina stebant.

Stabant irati scabra rubigine dentes,

Tubo lingua suens, obsessa draconibus ora,

Atque inter toto laceratam pectore vestem,

Sanguinea tremulam quatibat lampada dextra.

Sed ad Martis domus descriptionem ex Statio desumptam revertamur;

Innumerus strepit aula Minis: tristissima Virtus

Stat mediis, letusque Furor, vultusque cruentus

Mors

*Mors armata sedet : bellorum solus in aris
Sanguis, & incensus, qui raptus ab urbibus, ignis;
Terrarum exuviae circum, & fastigia templi
Capta insignibant gentes, calataque ferro
Fragmina portarum, bellatricesque carinae,
Et vacui curvus, protritaque curribus ora.
Poenè etiam, Gemitusque adeo, Vis omnis, & omne
Vulnus ubique ipsum, sed non usquam ore remisso,
Cernere erat.*

Pausanias in Laconicis Lacedaemonios refert, Martis statuam vinculis implexam apud se retinuisse, exflumantes se eo pacto bellorum Deum apud se semper retentutos, cuius praesidio de hostibus numquam non Victoriam reportarent. Quod apud multas quoque nationes erat usitatum: Nam Romani leguntur quaedam simulacra vinxisse, eorum praecipue Deorum, sub quorum tutela urbs erat: nam ex infinito propemodum Deorum numero, quos antiqui venerabantur, quaelibet urbs unum, duosve sibi peculiare seligebat, Tutelares nuncupatos, quos vel hostes ipsi offendere reformidarent. Itaque cum urbem aliquam obsidione premerent, Deos Tutelares evocabant, ac ad se conceptis à sacerdote verbis traducebant, hoc pacto ostendentes se Diis, urbem illam curantibus nolle bellum inferre. Quare Romani Dei suae urbis custodis nomen ignorari voluerunt, ne scilicet ab hostibus evocatus, urbem desereret. Quamobrem cum Virgilius lib. I. Georg. Vestam Tiberis, ac Romae custodem nominat, Servius id poetice dictum esse cavet, neque existimandum esse dicit, id vere tutelare fuisse urbis Romanae numen: nam religione inquit, id prohibitum fuisse, ne cuiquam manifestaretur: Tribunumque quemdam supplicio affectum, qui id efferre ausus esset. Sed, ne forte Tutelares evocati, recederent, eos vinctos continebant; Quemadmodum Q. Curtius de Tyriis narrat, qui Apollinis simulacrum, primarii urbis numinis, ad Herculis aram catenis aureis religarunt; nam sub Herculis tutela eorum erat civitas; ut, si forte is fugam moliretur, ab Hercule retineretur; cum enim Alexander Magnus urbem obsidione cinxisset, is cuidam civi in somnis fugam adornare fuerat visus. Huic rei illud consentire videtur, quod apud Athenienses visebatur; nam, ut Pausanias in Atticis refert, eam sine alis habebant, ne scilicet à se avolaret. Haec, sicut Heliodorus inquit, dextera malum punicum, sinistra galeam continebat, Romani autem ut libentius secum permaneret, ei sedes apud Capitolium in Iovis Opt. Max. templo constituerunt, quemadmodum Livius scribit, eo tempore, quo Hieron, Siciliae Rex, post Cannensem pugnam, ad eos Victoriam auream, una cum aliis quibusdam dono miserat; quae quidem illi omnia repudiaverunt, Victoria excepta, quam apud se boni omnis causa retinuerunt. Haec ab antiquis ut plurimum alata, volans, virginis pulchrae speciem praefrens, altera manu lau-

Dii vincti,

Victoria sine alis,

Victoriae effigies,

*Laurus Vi-
ctoriæ si-
gnum.*

Imago. 64. a

*Aquila Vi-
ctoriæ si-
gnum.*

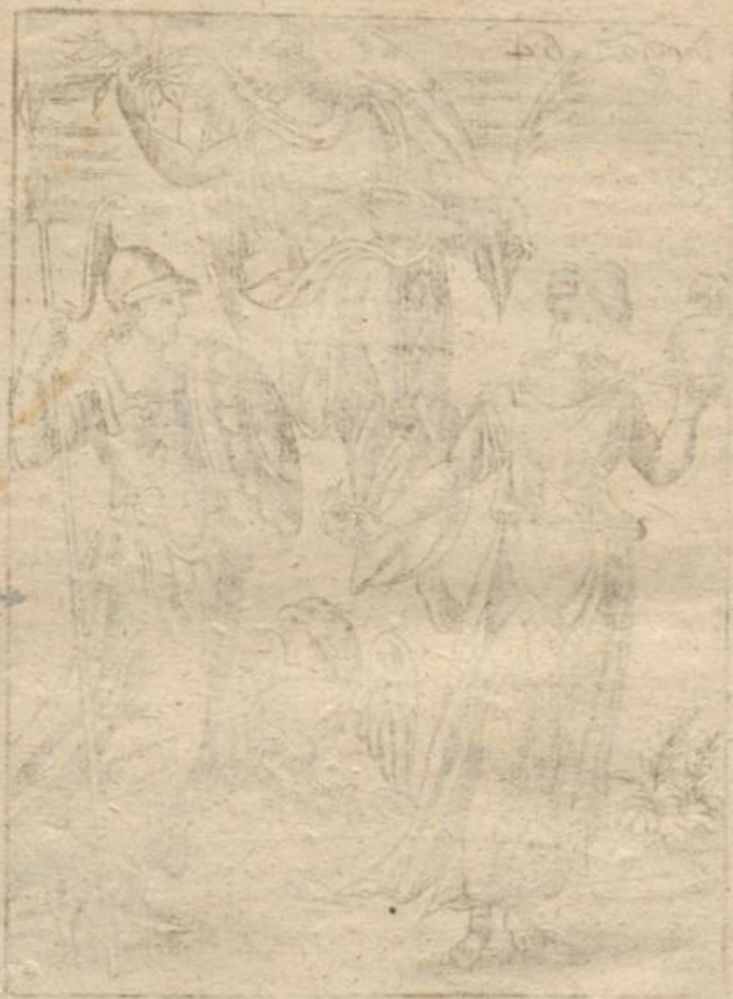
*Romanorum
Vexilla.*

*Pacis aut fœ-
deris percus-
sionis ritus.*

ream, aut oleaginam coronam præbentis, altera palmam tenentis effingebatur; ut in numismatibus, ac lapidibus antiquis cernitur: sed eandem interdum solam coronam habentem, aliquando cum sola palma videmus. Romani ei quandoque laurum in manibus posuerunt; nam eam Victoriæ signum ducebant, eamque cum laureatis litteris conjungebant, quibus scilicet victoria nunciabatur. Itemque cum publica esset in Urbe lætitia de aliqua victoria nuper nunciata, hujus arboris folia in Jovis Opt. Max. gremium conjiciebant. Hæc etiam triumphantes coronabantur. Ægyptij in hieroglyphicis litteris Victoriæ aquila innuebant, hæc enim cæteras aves fortitudine vincit. Hinc forte factum est, ut Romani in suis Vexillis aquilam frequentius effingebant, Sed & lupum interdum depinxisse, quod esset Marti sacer, & Mino taurum leguntur; ut videlicet ostenderent, Imperatoris consilium ita latere debere cæteros, quemadmodum Minotaurus in Labyrintho latitabat. Suem etiam in Vexillis expressum ferebant, nam absque hac bellum fœdus, aut pax non conciliabatur: in quo hujusmodi ritum adhibebant. Cum ex utraque parte pacis aut fœderis legati una convenissent; fecialis post concepta verba, & pacta recitata, silice porcam feriebat, atque interficiebat, Jovem orans, ut ita percuteret eum qui fœderis aut pacis conditiones minus servasset. Legimus etiam Romanos olim pro vexillo sceni fasciculo ad hastæ cuspidem relegato, fuisse visos, itaque & manu aperta, & velo quopiam, quod Labarum appellabant. Effigies quin etiam equi aut bovis interdum in eorum vexillis videbatur designata. Sed tamen his vexillis fere cum se intra castra continerent, utebantur; nam si esset prælium committendum, Aquilam efferebant; eam enim ut Josphus inquit, principatus insigne arbitrabantur, ac boni ominis loco esse credebant. Itaque apud Justinum legitur, cum Aquila Hieronis Adolescentis, & tunc primum militantis scuto insedisset, ab auguribus ei regnum prædictum, ut revera accidit, licet obscuro loco esset natus. Cyrus quoque, quemadmodum Xenophon in Cyri institutione refert, auream aquilam, alis expansis in hastæ vertice ferendam curavit, quod sequentes Persarum Reges sunt imitati. Pausanias in Laconicis narrat, in Jovis Templo quod apud Lacædæmones erat, duas aquilas fuisse, quæ secum singulæ singulas Victorias portarent; quas Lyfander dedicarat, propter duplicem Victoriæ, quam de Atheniensibus reportaverat. In celebri illo spectaculo, quo Ptolomæus Philadelphus, teste Athenæo exhibuit, geminæ Victoriæ alatae visabantur, quæ vestes habebant, in quibus Variorum animalium species intextæ erant, ipsæque plurimis ornamentis aureis insigniebantur, ferebantque aureas acerras instar hederæ foliorum fabrefactas (forte quod Bæcho tunc ministrarent) ad altareque progrediebantur, quod erat aureis hederæ ramis ornatum. Claudianus in laudibus Styliconis Victoriæ trophæis ornatam describit, viridem ei palmam in manus tradens, alas humeris addens: quæ incertos bellorum eventus significabant: nam Victoriæ, quæ

eba-
dum
ani ei
n du-
toria
a nu-
bant.
s Vi-
e for-
. Sed
gun-
eros,
xillis
iaba-
t for-
itata,
eum
manos
itena-
figies
i. Sed
i efflet
quit,
taque
imum
a acci-
phon
eren-
Laco-
las fu-
edica-
. In
ibuit,
orum
ignie-
(for-
derat
oriam
ume-
toria,
quz

qu
sep
atq
su
diu
Et
fur
qu
con
arm
sta
Pr
sic

Sec
in c
fer
hæ
te r
con
qua
con
aut
erc
dat
qua
bus
mil
bias
Ita
ret
pas
cog
pte
ant
ex c
re c

quæ nunc ab hoc stare videtur, statim ad illum migrat, eodem Victo vires sæpè addit, diuque victoris memoriam apud posteros vivere facit; perinde atque palma, quo magis onere aliquo premitur, eo majoribus viribus sursum renititur; ejus lignum non putrescit sicut cæteræ arbores, foliaque diutissime viridia conservantur. Quia vero bellorum exitus est dubius Victoria Dea communis est appellata, non secus ac in medio esset ei adhaerens, qui majori fuerit usus industria, ut ipsam ad se pertrahat. Eadem quoque ratione Mars est Deus communis dictus: nam utriusque partis commune est, vinci, aut vincere posse. Legimus quandoque Victoriæ armatam, vultu hilarem, sed pulvere foedatam, atque sudore, fuisse depictam, quæ cruentis manibus spolia, ac captivos victoribus præberet. Hanc Prudentius contra Symmachum deridens, atque illos, qui eam colerent, sic inquit:

Vincendi quæris dominum? sua dextera cuique est.

Et Deus omnipotens, non pexo crine Virago,

Non nudo suspensa pede, strophioque recincta.

Nec tumidas fluitante sinu vestita papillas.

Sed jam ad Martem revertamur. Huic equum sacrificabant Romani, qui in cursu victor exstitisset, hoc præ se ferentes, se Marti victoriæ acceptam ferre: licet nonnulli dicant, id fieri ad nimiam velocitatem puniendam; hæc enim victis summi præsidij loco est, ut ostenderent in pedum velocitate nequaquam sperandum. Marti quoque vel tamquam victimæ, vel sicut comites quædam aliæ bellæ sunt assignatæ; quales sunt canis, & Lupus, quæ ejus imagini adjungi possunt; ille quidem, quia natura est domesticorum animalium ferocissimus, atque fortissimus, ut Pausanias scribit: hic aut quod oculorum acie cæteris præstat, ita ut & noctu cernat; quod exercitus Imperatorem admonet, ut sit perspicax, ne in hostium insidias incidat: aut quod natura sit rapax, & cruentus; quod in belli Deum optime quadrari: Cui etiam ex avibus Gallus est dicatus, ut eo vigilantia, quæ in militibus ineffe debet, significaretur; vel, ut est in fabulis, Luciano teste, Alectryon miles perquam Marti carus, in hanc avem est conversus, quod non bene excubias, sibi a Marte mandatas, egisset, cum scilicet is cum Venere concumberet. Itaque, dum nihil mali suspicarentur, ambos Vulcanus ingressus, tenuissima reti injecta, involvit. Vultur quoque Marti consecratur; nam is cadaveribus pascitur; ideoque castra sequitur, ut natura edoctus, hæc ad eadem faciendam cogi: imo, ut Plinius lib. x. scribit, triduo ante, aut biduo (aliqui dicunt septem diebus ante) volare eos, ubi cadavera futura sunt. Quare olim Reges ante conflictum explorabant, in utrorum castris plures vultures invenirentur, ex eo conjicientes, ab utris victoria esset statura. Picus interdum cum Marte depingitur; atque hac de causa Picus Martius est cognominatus; aut quod

*Victoria
communis
Dea.*

*Equus im-
molatus.*

*Animalia
Marti sacra.*

*Vultur Marti
sacer.*

*Picus Marti
sacer.*

quod

quod sicut hæc avis rostro lignum vel durissimum percutiens, tandem excavat; ita etiam milites crebris machinis urbis moenia quatientes; tandem aliquando diruunt, aut, quod ei præcipuus locus sit datus in auguriis, quibus magnopere milites erant dediti; immo omnes fere olim ita erant addicti, ut nihil vel publice, vel privatim inauspicato aggredierentur. Ex arboribus nullam adhuc reperi Marti sacram: sed legi Gramen illi dedicatum; fortasse, quod, ut Buccatius scribit, hæc herba plerumque latis in locis oriatur, ubi plerumque castra locantur: neque apud Romanos Corona honorificentior, quam Graminea reperiebatur, qua is coronabatur, qui exercitum extremo in discrimine constitutum liberasset. Nil de Marte mihi dicendum restat, nisi quod solenne festum, Paprimide, quod est Ægypti oppidum, in Martis honorem celebratum, non mihi silentio videtur involvendum. Id ab Herodoto ita narratur; cum anniversarius festi dies in orbem revertisset, quando circumvicinæ gentes in civitatem confluebant; sacerdotum aliqui intra fanum in sacris faciendis circa aras occupabantur, alij circa portas cum ligneis clavis erant; contra quos, ij qui ad festum convenerant baculis armati insurgebant, Martis simulacrum, aurato tabernaculo inclusum, ac currui impositum intra fanum inferre conantes: quod cum vehementer sacerdotes prohiberent, orta inter eos pugna, in qua se mutuis ictibus cædebant: tandem qui foris erant, expulsis custodibus, currum intra parietes invehant. Quamvisque multi pessime baculis, ac clavis acciperetur, numquam tamen ideo eorum aliquis mortuus narratur. Hujus ridiculi ritus eam causam proferebant: quod, cum Martis mater in eo templo degeret, filius jam grandior factus, ut cum ea concumberet, eo accesserit: sed à sacerdotibus, qui de re dubitabant, licet eum non novissent, aditu fuerit prohibitus. At is paulo post, coacta non parva ex vicino oppido manu, male tractatis sacerdotibus, ad fanum penetravit, matremque violare non dubitavit. Hæc fabula num quid arcani contineat, me latet: nihil certe Herodotus de ea dixit, quid significaret. Similis fere ab eodem in Minervæ sacris institutus narratur quem nos referre non gravabimur, ut, sicut ab hujus imaginis tractatione incepimus, ita in eam desinamus. Erat autem hujusmodi: quotannis circa Tritonidem paludem, quæ est in Africa, stato die illius regionis virgines, in quendam locum conveniebant: ubi in duos ordines divisa prælium lapidibus, ac baculis inibant: quæque cæterarum judicio fortissime se gessisset, ab aliis seposita, militaribus armis induebatur, ac currui imposita, circa paludem maxima, cum pompa circunducebatur: quæ vero in hoc conflictu vitam amisissent, pudicitiam minus servasse, ac Minervæ opera periisse credebantur, ea enim perpetuo virgo fuisse dicitur, quandoquidem vera Sapientia, quam Minerva adumbrat, nullam unquam labem admittat, sed

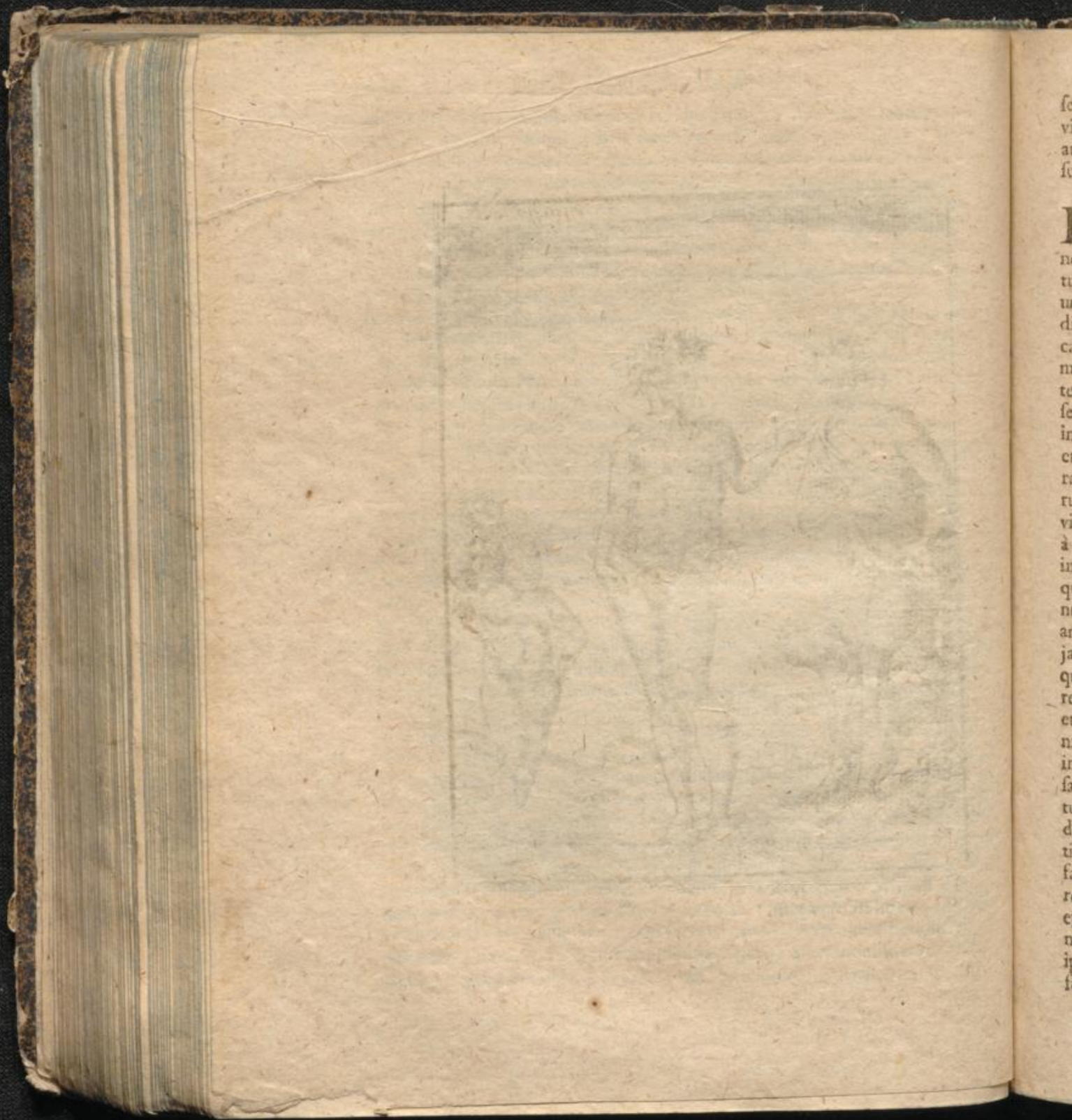
*Gramen
Marti sa-
crum,*

*Martis fe-
stum.*

*Minervæ
festum.*

em ex
; tan-
guriis,
a erant
. Ex
dedica-
latis in
Coro-
ur, qui
rte mi-
Ægypti
r invol-
dies in
ebant;
bantur,
i ad fe-
aurato
nantes:
na, in
custo-
me ba-
mortuus
ny Mar-
ca con-
e, licet
sta non
n pene-
d arcani
ificaret.
os refer-
epimus,
Fritoni-
n quen-
oidibus,
set, ab
ca palu-
onflictu
isse cre-
vera Sa-
tat, sed
semper

fe
vi
au
fa
I
no
tu
un
di
ca
m
te
fe
in
cu
ra
ru
vi
à
in
qu
nu
an
ja
qu
re
et
ni
in
fa
tu
da
ti
fa
re
ei
n
ip
fa

semper munda, ac sincera perseveret. Itaque in Minervæ sacrificiis munda
victimæ adhibebantur, quales erant, agna, candidus taurus, indomita juvenca
atque auratis cornibus: ut hoc ostenderetur, virginitatem nequaquam libidinis iugo
subiectam, sed puram ac candidam permanere.

BACHUS.

Licet ex historiis habeatur, Bachum fortissimum fuisse Imperatorem, qui
plurimas nationes armis devicerit; non tamen tantum ob egregia sua fac-
tore est ab antiquis celebratus, quantum, quod vini inventor fuisse sit credi-
tus. Itaque eum olim Deum habuerunt, neque Bachum solum, sed & Dionysi-
um Liberum patrem Lenæum Lyæum eum appellarunt; quibus nominibus
diversos vini in nobis effectus expresserunt, ut deinceps, data occasione, expli-
cabitur. Ejus imaginem diversè olim effinxerunt; nam quandoque pueri for-
mam; interdum adolescentis, aliquando & senis ea referebat: eadem nuda in-
terdum vestibus contecta cernebatur, itemque cum curru aliquando expres-
serunt, aliquando sine curru. Itaque Philostratus in Ariadnæ imagine multis
insigniis Bachum cognosci scribit; nam hæc dæ fertum cum corymbis, duo
etiam cornua, quæ recens ex temporibus videantur prodire, itemque panthe-
ra prope posita Bachum indicare solent. Quæ omnia ad vini naturam refe-
runtur, quod Bachi nomine à Poetis innuitur; nam is ut paulo ante dixeram,
vini inventor fuisse est creditus, cum mortalibus ostendisset, quo pacto vane
à vitibus recidendæ, ac earum succus esset exprimendus, qui non solum
incunctas futurus esset; sed & utilis iis, qui temperate eo uti solet: *Bachus cur
senex.*
quod quidem veteres variis Bacchi imaginibus adumbrarunt: eum enim
nudum effingentes, nos docere volebant, vinum ebrietatemque veritatem,
antea summa cum diligentia celatam, in apertum proferte: quare proverbio
jactabatur, Veritatem in vino inesse ut etiam superius, cum de Tripode lo-
queremur, dicebamus. Idem ejusdem statua significat, senis formam profe-
rens, capite calvo, ac capillis omnino nudato: præterquam quod ostendit
etiam, immodicum vini usum senectutem accelerare, qua in ætate multum vi-
ni homines absument: causa enim senectutis est, propterea quod humidum
innatum in nobis deficit, quod quidem vino reparare studemus; sed tamen
sepissime fallimur: quoniam vinum re ipsa est humidum, illud quidem, & vir-
tute est ita calidum, ut multo majorem humilitatis partem absumat, quam ad-
dat: quod Galenus de egregiis vini potatoribus dicit, eos bibendo, magis si-
tim accendere, dum eam exstinguendam curant. Quare, quoniam vinum cale-
facit, ideo Bachi imago plerumque juvenem imberbem, florentem, atque hila-
rem repræsentat. Huic Comus, conviviolorum Deus habitus, est perquam similis:
ejus enim imago quemadmodum, à Philostrato describitur juvenis mollis,
nec adhuc Ephebi figuram exprimit, adstat ad thalami fores, ubi sponsi cubant:
ipse præ vino est rubicundus, & quod Ebrius est rectus dormit; dormit autem
faciem in pectus dejiciens, & gutturis nihil ostendens sinistram venabulo su-
stinens